

VREDNOVANJE I SAMOVREDNOVANJE ŠKOLA U PROVEDBI KURIKULUMA GRAĐANSKOG ODGOJA I OBRAZOVANJA

Prof. dr. sc. Vedrana Spajić-Vrkaš
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

(Nacrt) kurikuluma GOO-a: polazišta

- **Multiperspektivni i integrativni pristup građanstvu:** učenik kao **građanin** (nositelj prava i odgovornosti):
  - škole i lokalne zajednice
  - nacionalne (domovinske) zajednice
  - Europske i međunarodne zajednice
- **Orijentiranost na ishod učenja:** razvoj građanske **kompetencije** učenika, koja obuhvaća **dvije skupine dimenzija**:
  - funkcionalna
  - strukturalna
- **Spiralno-razvojna organizacija kurikuluma:** prema ciklusima:
  - 1. ciklus (1.-4. raz. OŠ)
  - 2. i 3. ciklus (5.-8. raz. OŠ)
  - 4. ciklus (1.-2. raz. SŠ)
  - Postobvezno razdoblje (3.-4. raz. SŠ)

(Nacrt) kurikuluma GOO-a: funkcionalne dimenzije građanske kompetencije

(Nacrt) kurikulumu G00-a: Sadržajne dimenzije građanske kompetencije

(Nacrt) kurikuluma GOO-a: Učenik/ca kao građanin/ka

(Nacrt) kurikulumu G00-a: Modeli uključivanja u O-O sustav

Ciklusi obveznog obrazovanja	Osnovna škola(razredi)	Srednja škola	Modeli uključivanja
1. ciklus	1. - 4.		kroskurikularno izvannastavno
2. ciklus	5. - 6.		kroskurikularno izvannastavno
3. ciklus	7. - 8.		kroskurikularno izvannastavno izborni predmet
4. ciklus		1. - 2.	kroskurikularno obvezni predmet
poslijeobvezno razdoblje		3. - 4	modularno izvannastavno

Eksperimentalna provedba GOO-a: uzorak škola

■ IPA projekt - MMH:

osnovne škole

1. OŠ Ivan Goran Kovačić (Petrinja)
2. OŠ Ivan Goran Kovačić (Duga Resa)
3. OŠ Siniše Glavaševića (Vukovar)
4. OŠ Ivan Goran Kovačić (Velika)

srednje škole

1. Ekonomska i turistička škola (Daruvar)
2. Srednja škola Obrovac (Obrovac)

■ MZOS i AOiO:

osnovne škole

1. OŠ Đuro Ester (Koprivnica)
2. III.OŠ Čakovec (Čakovec)
3. OŠ Pavleka Miškine (Zagreb)
4. OŠ Matija Gubec (Zagreb)

srednje škole

1. Gimnazija Fran Galović (Koprivnica)
2. Srednja škola Dugo Selo (Dugo Selo)

Praćenje i vrednovanje eksperimentalne provedbe GOO-a: svrhe

- **Provjera** konceptualnih, funkcionalnih i strukturalnih **polazišta** kurikuluma GOO-a
- **Identifikacija poteškoća** u provedbi kurikuluma GOO-a na razini razreda i škole te u odnosu na učenika i nastavnika
- **Izmjena i dopuna** kurikuluma GOO-a
- Izrada **indikatora kvalitete**
- Utvrđivanje **odgovarajuće metodologije** praćenja i vrednovanja

Praćenje, (samo)vrednovanje, ocjenjivanje

- **Praćenje (monitoring)** – kontinuirano nadgledanje planski uvedenih promjena čime uprava i drugi akteri škole dolaze do ranih informacija o napretka ili stagnaciji, što doprinosi odlučivanje, podjelu poslova ili odgovornosti, organizaciju samog vrednovanja i stjecanje novih znanja o uvođenju promjena
- **Vrednovanje (evaluacija)** – sustavno i objektivno procjenjivanje planski uvedenih promjena (nacrt, provedbe i rezultata) s ciljem određivanja:
  - relevantnosti i ispunjenja ciljeva
  - učinkovitosti
  - korisnosti (efektivnosti)
  - učinka
  - održivosti planiranih promjena
- **Samovrednovanje – (samoevaluacija)** – vrednovanje koje poduzima škola u svrhu poboljšanja svog rada (kontrola, učinkovitost, razvoj)
- **Ocjenjivanje (asesment)** – skalirana procjena učinaka učenja i podučavanja radi osiguranja validanosti i pouzdanosti (objektivnost); oslanja se na:
  - eksplicitne (nacionalne, europske ili međunarodne) standarde
  - nastavnikove kriterije često temeljene na sadržaju programa i/ili udžbenika

Ključni pojmovi vrednovanja

- **Ulazi** (*inputs*): financijski, ljudski i materijalni resursi koji se koriste radi postizanja promjene - stručnost, oprema, sredstva itd.
- **Aktivnosti**: aktivnosti koje se poduzimaju radi mijenjanja situacije (npr. radionice, seminari i sl.)
- **Rezultati, izlazi** (*outputs*): rezultati intervencije (pr. br. obrazovanih učenika, broj organiziranih radionica)
- **Ishodi** (*outcomes*): izravni učinci intervencije (pr. razvoj određenih vještina kod učenika, otvaranje novih mjesta za zapošljavanje)
- **Učinci** (*impacts*): dugotrajni pozitivni i/ili negativni učinci intervencije (pr. poboljšanje školskog ozračja)

Strategijska pitanja vrednovanja

- **relevantnost (svrsishodnost)** - odgovaraju li postavljeni ciljevi stvarnim potrebama?
- **učinkovitost (efektivnost)** - jesu li i u kojoj mjeri postavljeni ciljevi ostvareni?
- **djelotvornost, ekonomičnost (efikasnost)** – odgovaraju li postignuća uložnim sredstvima, jesu li uložena sredstva ili resursi optimalno iskorišteni?
- **održivost (trajnost)** – imaju li postignuća trajan učinak?

Samovrednovanje: funkcije

- kontrola odgovornosti
- učinkovitost (efektivnost)
- razvoj (unaprjeđenje)

Potpornji samovrednovanja

- Prema. Standing International Conference of Central and General Inspectorates of Education (SICI) on the implementation of the Effective School Self-Evaluation (ESSE) Project:
  - postojanje decentraliziranog sustava
  - iskazani prioriteti i ciljevi na nacionalnoj i institucionalnoj razini
  - **postojanje nacionalnih i institucionalnih indikatora kvalitete, standarda i/ili kriterija usmjerenih na ishod oio programa ili postignuće učenika**
  - primjena odgovarajućih metoda i instrumenata
  - korištenje benchmarkiranja
  - kontinuirano vrednovanje i samovrednovanje te istinito i detaljno izvještavanje
  - kontinuirano stručno usavršavanje djelatnika, uključujući u području vrednovanja i samovrednovanja
  - ozračje odgovornosti za zajednički uspjeh
  - postojanje transparentnog sustava priznanja i nagrađivanja te sustava konsultacija i stručne potpore

Samovrednovanje – dio sustava osiguranja kvalitete

Osiguranje kvalitete nasuprot kontroli kvalitete

- ocjenjivanje
- vrednovanje
- osiguranje kvalitete
- sustav osiguranja kvalitete

**eksterna kontrola
(odozgo)**

fokus na **odgovornosti**

**interna kontrola
(odozdo)**

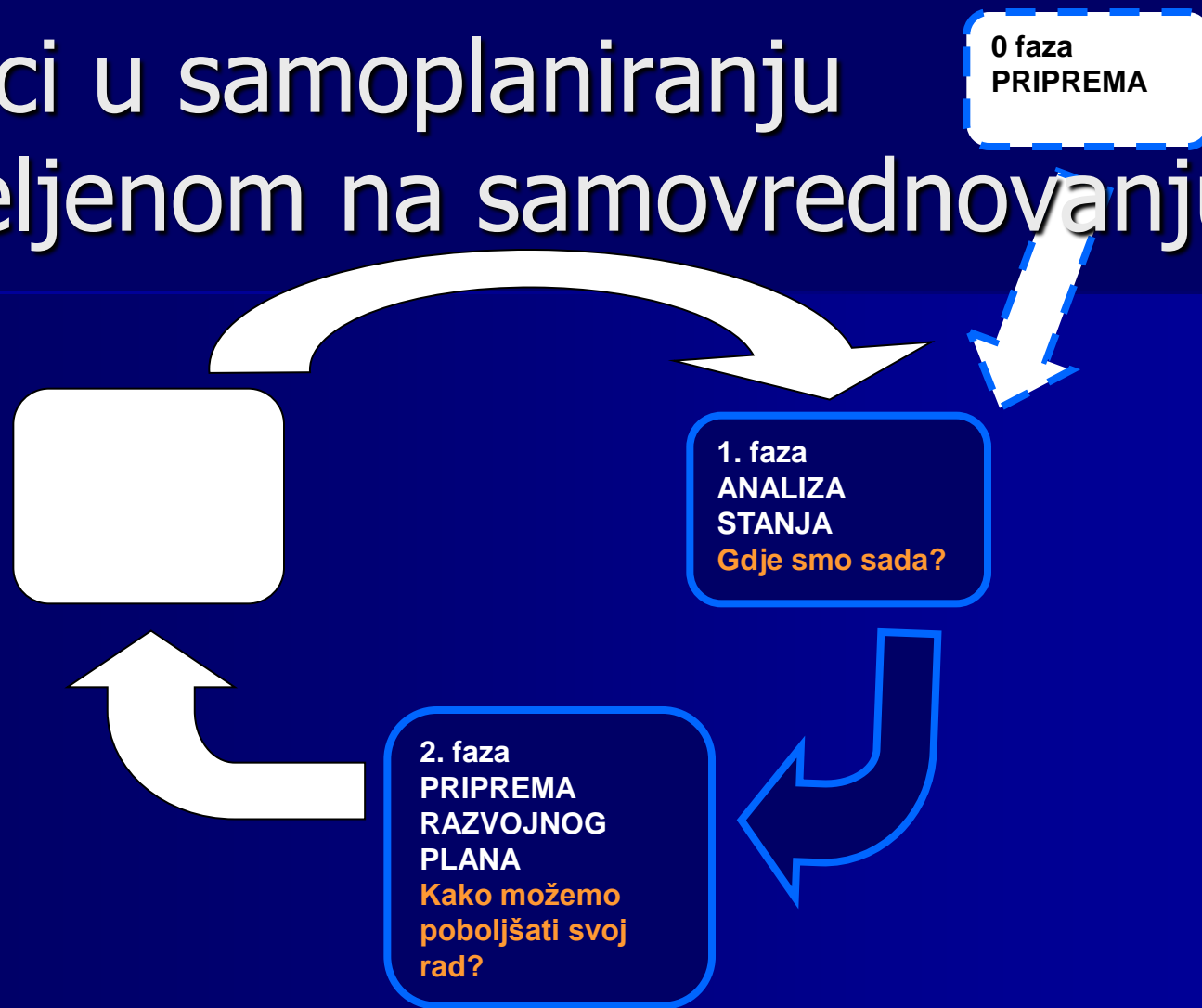
fokus na
(samo)unaprjeđenju

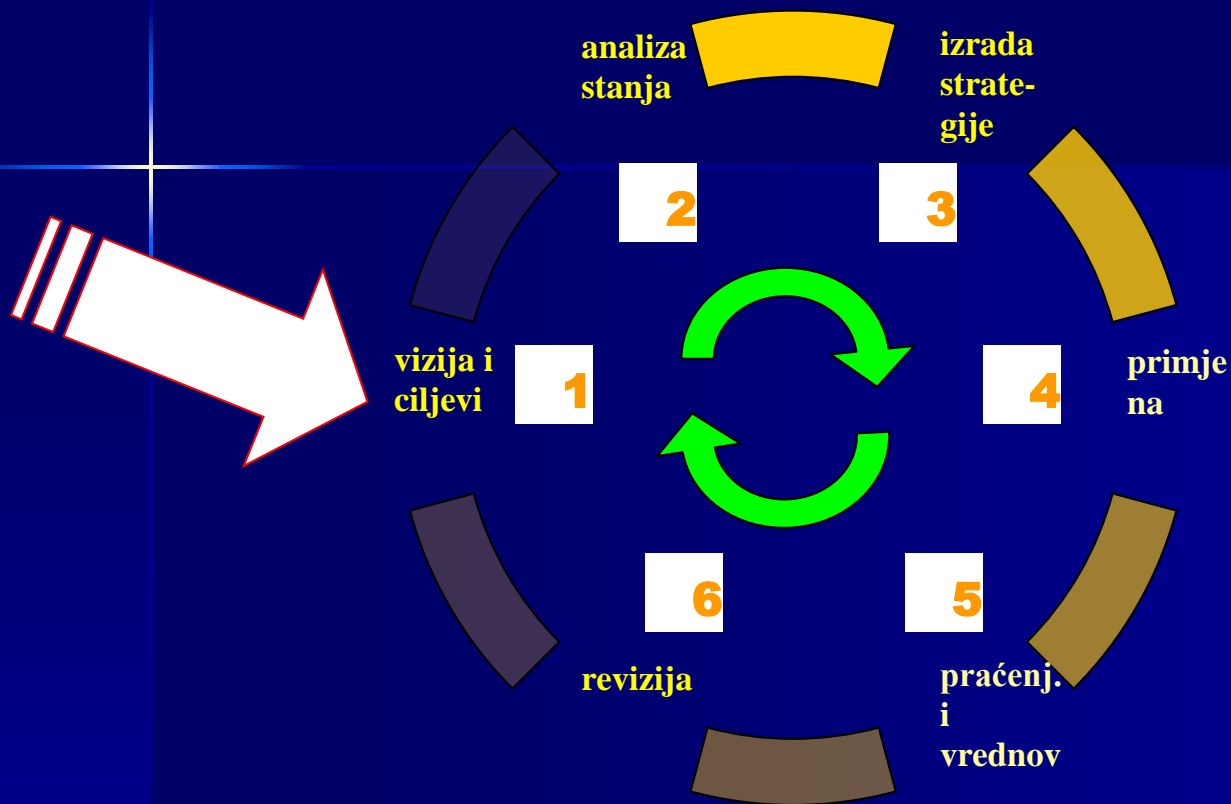
Koraci u samoplaniranju temeljenom na samovrednovanju ⁽¹⁾

- Korak 0 – priprema
- Korak 1 – utvrđivanje stanja (**samovrednovanje**)
- Korak 2 – izrada razvojnog plana
- Korak 3 – provedba razvojnog plana
- Korak 4 – utvrđivanje novog stanja (**samovrednovanje**)

Koraci u samoplaniranju temeljenom na samovrednovanju (2)

Razine:

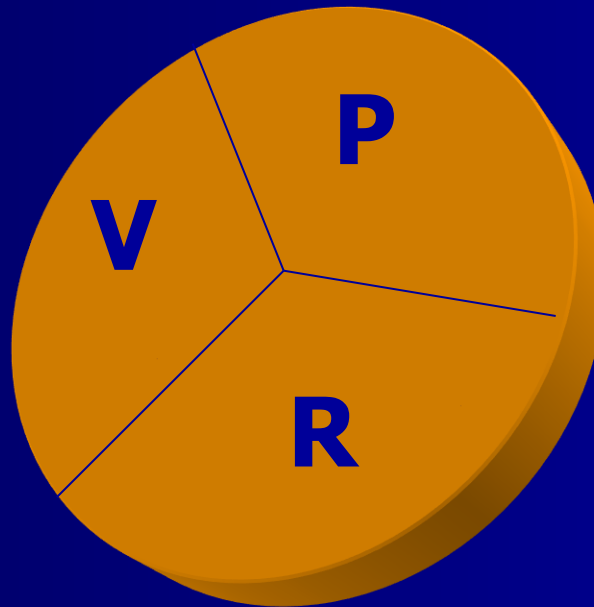
- državna
- lokalna
- institucijska (organizacijska)

Strategijsko planiranje promjena

Koraci u strategijskom planiranju

1. Vizija i ciljevi – Gdje želimo doći?
2. Analiza stanja – Gdje smo sada?
3. Izrada strategije razvoja/promjena – Kako postići poželjne ciljeve polazeći od postojećeg stanja?
4. Provođenje strategije
5. Praćenje, evaluacija, izvještavanje - Jesmo li ostvarili ciljeve?
6. Revizija – Kako dalje?

VPR model

V = vizija

P = provizija

R = revizija

Središnji pojmovi sustava osiguranja kvalitete

- decentralizacija sustava
- nacionalni standardi ili kriteriji
- indikatori kvalitete
- (samo)vrednovanje
- izvještavanje i rasprava
- kontinuirano planiranje razvoja/promjena

Ključni čimbenici sustava osiguranja kvalitete u GOO-u

SOK – instrument za samovrednovanje i osiguranje kvalitete GOO-a

Izvor: Spajić-Vrkaš, V.; Stričević, I.; Maleš, D. i Matijević, M. *Poučavati prava i slobode: Priručnik za učitelje osnovne škole s vježbama za razrednu nastavu*. Zagreb, 2004.

■ Tematski indikator br. 1:	Prioriteti i politika škole
■ Tematski indikator br. 2:	Kurikulum
■ Tematski indikator br. 3:	Procesi podučavanja i učenja
■ Tematski indikator br. 4:	Praćenje, vrednovanje i izvještavanje
■ Tematski indikator br. 5:	Školsko i razredno ozračje
■ Tematski indikator br. 6:	Vodstvo i upravljanje školom
■ Tematski indikator br. 7:	Nastavničke kompetencije
■ Tematski indikator br. 8:	Izvori za učenje i podučavanje
■ Tematski indikator br. 9:	Suradnja s roditeljima i predstavnicima lokalne zajednice
■ Tematski indikator br. 10:	Suradnja sa strukovnim udrugama i istraživačkim ustanovama

Primjer procjene

7. indikator KOMPETENCIJE I MOTIVIRANOST NASTAVNIKA	Nastavnici redovito unaprjeđuju svoje znanje i vještine o OLJP sudjelujući na strukovnim sastancima i radionicama te koristeći nove komunikacijske tehnologije	1	2	3	4	5
	Među nastavnicima postoji konsenzus i visoka razina motivacije za postizanje ciljeva OLJP	1	2	3	4	5
	Nastavnici surađuju u procesu uključivanja OLJP u svoje programe	1	2	3	4	5

SOK

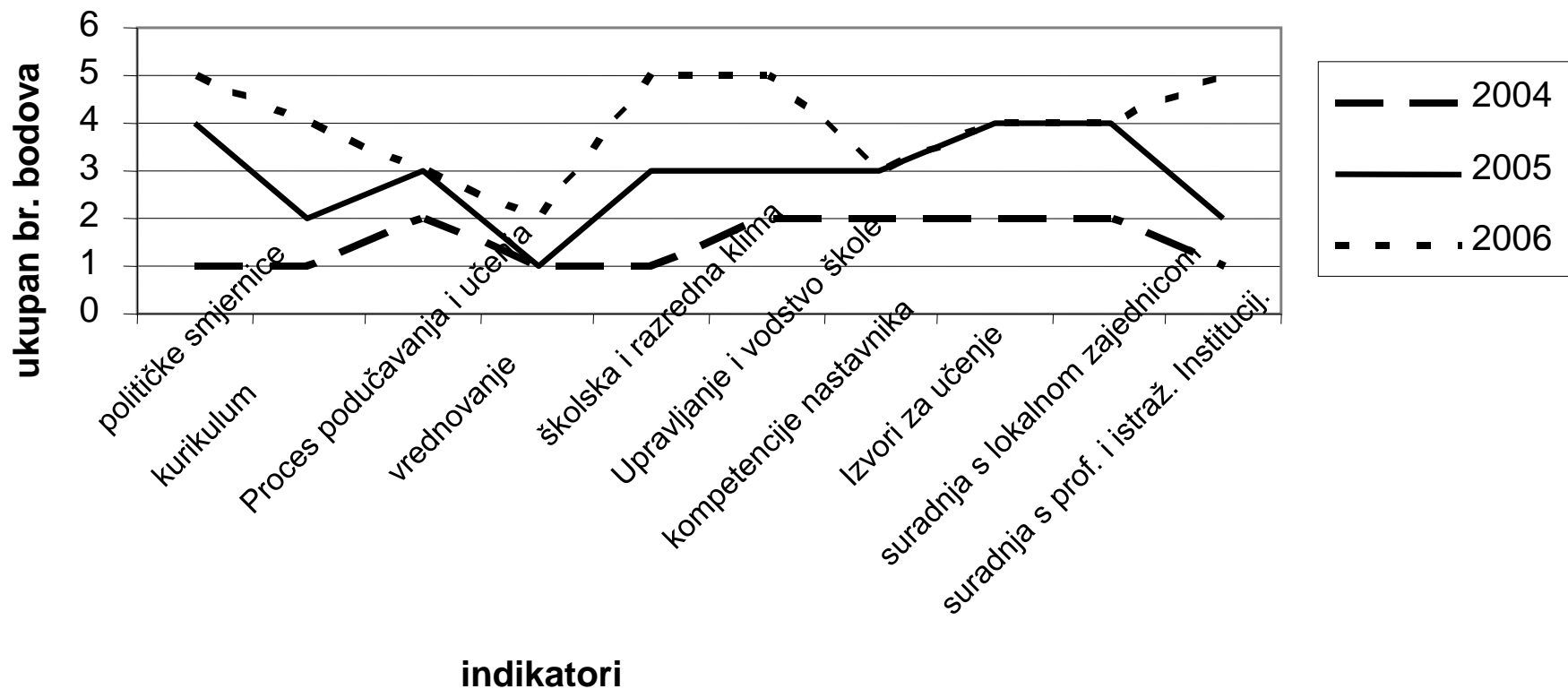
PODRUČJE		INDIKATOR	PROCJENA					UKUPNI BROJ BODOVA				
			1	2	3	4	5					
			1	2	3	4	5					
			1	2	3	4	5					
			1	2	3	4	5					
	Vedrana Spajic-Vrkas		1	2	3	4	5	1	2	3	4	5

Primjer procjene

7. indikator KOMPETENCIJE I MOTIVIRANOST NASTAVNIKA	Nastavnici redovito unaprjeđuju svoje znanje i vještine o OLJP sudjelujući na strukovnim sastancima i radionicama te koristeći nove komunikacijske tehnologije	1	2	3	4	5
	Među nastavnicima postoji konsenzus i visoka razina motivacije za postizanje ciljeva OLJP	1	2	3	4	5
	Nastavnici surađuju u procesu uključivanja OLJP u svoje programe	1	2	3	4	5

Grafički prikaz promjena u ljudskopravnom profilu škola

**Profil škole u obrazovanju
za ljudska prava 2004.-2006.**

Indikatori kvalitete GOO-a (usmjerenog na ishod ili postignuće)

- **Indikator** = pokazatelj, marker, označitelj ushoda oio (postignuća učenika)
- **Indikatori u GOO-u**: pokazatelji ishoda nastave GOO-a (postignuća učenika u GOO-u) u skladu s:
  - ciklusima
  - dimenzijama kurikuluma:
    - **Funkcionalne**
      - znanje i razumijevanje
      - vještine i sposobnosti
      - Vrijednosti i stavovi
    - **Strukturalne**
      - politička
      - pravna
      - društvena
      - (inter)kulturna
      - gospodarska
      - ekološka

Stupnjevanje ishoda (postignuća)

- **Razina 1** – potpuno odsustvo pokazatelja; podbacuje; fokusira se; izrazita slabost u svim područjima
- **Razina 2** – napredak u najmanje polovici pokazatelja se nazire; približava se; napreduje; više slabosti nego napretka
- **Razina 3** – napredak u većini pokazatelja vidljiv; zadovoljava; uspostavlja; više napretka nego slabosti
- **Razina 4** – značajan napredak u gotovo svim pokazateljima; premašuje; ističe se; izrazit napredak u svim područjima

Stupnjevanje postignuća (ishoda): primjer

- **Ishod:** «zna navesti i potkrijepiti dokazima najvažnije svjetske probleme, kao što su širenje jaza između bogatih i siromašnih zemalja, dužničko ropstvo, trgovina ljudima, zloraba djece, prenapučenost, terorizam, organizirani kriminal i zagađenost okoliša, te objasniti načine na koje se oni nastoje riješiti na međunarodnoj i europskoj razini te u Hrvatskoj»
- Stupnjevi:
  - zna navesti manji broj najvažnijih svjetskih problema, no ne može ih potkrijepiti dokazima niti objasniti kako se oni nastoje riješiti na različitim razinama
  - zna navesti veći broj najvažnijih svjetskih problema i neke od njih potkrijepiti dokazima, no ne može objasniti kako se oni nastoje riješiti na različitim razinama
  - zna navesti veći broj najvažnijih svjetskih problema i potkrijepiti ih dokazima te objasniti kako se oni nastoje riješiti u Hrvatskoj, ali ne i na europskoj i međunarodnoj razini
  - zna navesti veći broj najvažnijih svjetskih problema i potkrijepiti ih dokazima te objasniti kako se oni nastoje riješiti na međunarodnoj, europskoj i nacionalnoj razini

Tool for Quality Assurance of EDC in Schools – Council of Europe

- Chapter 1: What is the tool about and how can it be used?
- Chapter 2: What is EDC and what does it mean in schools?
- Chapter 3: What is quality assurance and why it is important?
- Chapter 4: What is school development planning and how to do it?
- Chapter 5: Framework to evaluate EDC?
- Chapter 6: School development planning of EDC
- Chapter 7: Towards a quality assurance system of EDC
- Appendixes:
  - List of Tool's authors and contributors
  - Data collection methods

16 indikatora kvalitete formalnog obrazovanja: EU

■ **postignuća**

- matematika
- čitanje
- znanost
- informacijske i komunikacijske tehnologije
- strani jezici
- učenje za učenje (vještine cjeloživotnog učenja)
- građansko obrazovanje (priprema mladih ljudi za građanstvo i jačanje građanske kulture te osvještavanje učitelja o važnosti pripreme učenika za građanstvo)

■ **uspjeh i prijelaz**

- stopa ranijeg napuštanja škole
- završavanje srednje škole
- uključivanje u visoko obrazovanje

■ **praćenje i vrednovanje škole**

- sudjelovanje različitih subjekata u školskom sustavu
- sudjelovanja roditelja

■ **resursi i struktura**

- obrazovanje i izobrazba učitelja
- postotak djece uključene u institucije predškolskog obrazovanja
- broj učenika na jedan kompjuter
- izdvajanja za obrazovanje po studentu

15 indikatora kvalitete cjeloživotnog učenja:

Radna grupa za pokazatelje kvalitete, Europska komisija, 2002.

Područje A: Vještine, kompetencije i stavovi

- pismenost
- nove vještine za društvo koje uči (znanstvena pismenost, tehnološka pismenost, vještine učenja stranih jezika)
- vještine učenja učenja
- vještine aktivnog građanstva, kulturne i socijalne vještine

Područje B: Pristup i sudjelovanje

- pristup cjeloživotnom učenju
- sudjelovanje u cjeloživotnom učenju

Područje C: Resursi za cjeloživotno učenje

- investiranje u cjeloživotno učenje
- poučavatelji i učenje
- nove informacijsko-komunikacijske tehnologije u učenju

Područje D: Strategije i sustavi

- strategije za cjeloživotno učenje
- usklađenost supply
- vođenje i savjetovanje
- akreditacije i certifikacije
- osiguranje kvalitete